

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΦΡΑΣΗ-ΕΚΘΕΣΗ Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

Το επικοινωνιακό πλαίσιο ενός κειμένου / κειμενικά είδη

Κάθε κείμενο είναι ενταγμένο σε ένα **επικοινωνιακό πλαίσιο**, εξυπηρετεί δηλαδή κάποιες συγκεκριμένες, ιδιαίτερες κάθε φορά, επικοινωνιακές ανάγκες. Όταν αναλύουμε ένα γραπτό κείμενο (ή προφορικό λόγο) ή όταν συνθέτουμε ένα κείμενο, πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη μας τα παρακάτω στοιχεία που καθορίζουν το εκάστοτε επικοινωνιακό πλαίσιο :

- **Πομπός** (ποιος γράφει/μιλάει)
- **Δέκτης** (σε ποιον απευθύνεται και πώς; σε ποια περίσταση, πότε και πού δημοσιοποιείται το κείμενο;)
- **Σκοπός** (σε τι αποσκοπεί; να ενημερώσει; να πείσει; να συγκινήσει;)
- **Μήνυμα** (ποιο μήνυμα απευθύνει ο πομπός στο δέκτη; πως το διατυπώνει;)

Το επικοινωνιακό πλαίσιο ενός κειμένου καθορίζει το περιεχόμενο και τη μορφή του (γλώσσα, ύφος, τυπικά εξωτερικά στοιχεία π.χ. προσφωνήσεις, ημερομηνία κ.ά., τίτλος κ.λπ.). Διαμορφώνονται διάφορα κειμενικά είδη. Τα κειμενικά είδη¹ που είναι πιθανό να συναντήσουμε στο μάθημα της Έκθεσης είναι τα παρακάτω:

1. **Άρθρο**
2. **Επιστολή**
3. **Ομιλία -Εισήγηση**
4. **Επιφυλλίδα**
5. **χρονογράφημα**
6. **Ημερολόγιο**
7. **Συνέντευξη**
8. **Δοκίμιο (αποδεικτικό /πειθούς ή στοχασμού)**

Στην παραγωγή κειμένου συνήθως ζητείται να συνθέσουμε **άρθρο, ομιλία- εισήγηση, επιστολή ή δοκίμιο πειθούς**.

Κειμενικό είδος 1 : Το άρθρο

Ορισμός	Το άρθρο είναι κείμενο ειδησεογραφικού συνήθως χαρακτήρα που δημοσιεύεται στον γραπτό ή τον ηλεκτρονικό Τύπο (εφημερίδα σχολική/τοπική/πανελλαδικής κυκλοφορίας, περιοδικό, διαδίκτυο).
Χαρακτήρας	Επικαιρικός : ο αρθρογράφος αφορμάται από συγκεκριμένο γεγονός της επικαιρότητας (αφόρμηση) και στη συνέχεια πραγματεύεται το ευρύτερο θέμα του.
Σκοπός	Να πληροφορήσει, να ερμηνεύσει και να σχολιάσει γεγονότα της επικαιρότητας.
Θεματολογία	<ul style="list-style-type: none">• Θέματα γενικού ενδιαφέροντος (πολιτικά, κοινωνικά, οικονομικά, πολιτιστικά).• Θέματα εξειδικευμένα (π.χ. επιστημονικά, οικονομικές αναλύσεις, κ.ά.) στα οποία ο συντάκτης χρησιμοποιεί ειδικό λεξιλόγιο.
Τίτλος	Έχει τίτλο σύντομο και περιεκτικό που αποδίδει το κεντρικό θέμα του κειμένου.
Λειτουργία της γλώσσας	Κυριαρχεί η αναφορική λειτουργία της γλώσσας : οι λέξεις χρησιμοποιούνται κυρίως με τη δηλωτική/κυριολεκτική σημασία τους, καθώς το άρθρο στοχεύει στην πληροφόρηση του δέκτη.
Υφος	<ul style="list-style-type: none">• Όταν πρόκειται να δημοσιευθεί σε εφημερίδα ή περιοδικό, το ύφος του άρθρου είναι σοβαρό, αντικειμενικό, απρόσωπο, χαρακτηριστικά που επιτυγχάνονται με τη χρήση γ' ενικού και πληθυντικού προσώπου.• Όταν πρόκειται να δημοσιευθεί σε σχολικό έντυπο, το ύφος του είναι απλό, οικείο και αξιοποιούνται κυρίως το γ' και το α' πρόσωπο ενικού και πληθυντικού αριθμού.
Δομή	<ul style="list-style-type: none">• Πρόλογος : με αφορμή ένα επίκαιρο γεγονός, ο αρθρογράφος παρουσιάζει το θέμα του και τη θέση του• Κυρίως θέμα : ο αρθρογράφος αναλύει, σχολιάζει, ερμηνεύει το θέμα του, παραθέτοντας αποδεικτικό υλικό, στοιχεία, επιχειρήματα κλπ.• Επίλογος : Ο αρθρογράφος διατυπώνει ένα συμπέρασμα ή συνοψίζει.

¹ Ανάμεσα στην πληθώρα κειμενικών ειδών που συναντούμε καθημερινά μπορούμε να αναφέρουμε τη συνέντευξη, τη διαπροσωπική συνδιάλεξη, την έκθεση ιδεών, τη διαφήμιση, το άρθρο εφημερίδας, το κήρυγμα, το ανέκδοτο, το υπόμνημα, το διήγημα, το μάθημα σε μια τάξη ή την ακαδημαϊκή διάλεξη, τις οδηγίες χρήσης ενός αντικειμένου, τη συνταγή μαγειρικής, το διδακτικό κείμενο του σχολικού βιβλίου της φυσικής, της ιστορίας, κλπ. βλ. http://www.komvos.edu.gr/glwssa/logos_keimeno/1_2/thema_1_2.htm

Άσκηση 1 : Να εντοπίσετε στα αποσπάσματα άρθρων που ακολουθούν: i. τρία χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου κειμενικού είδους, ii. το θέμα κάθε άρθρου.

1: Πολιτιστικές εκδηλώσεις και αποκέντρωση

Η πληθώρα των πολιτιστικών εκδηλώσεων που οργανώνονται τα τελευταία χρόνια από τους διάφορους Δήμους ή φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης δημιουργεί σκέψεις και προκαλεί ερωτήματα, όπως: με τις δραστηριότητες αυτές πραγματοποιείται ουσιαστική πολιτιστική αποκέντρωση; το τίμημα που καταβάλλεται βρίσκει το προσδοκώμενο αντίκρισμα στο πολιτιστικό αποτέλεσμα;

Κ. Κασιμάτης, Περιπλάνηση στην Επικαιρότητα (διασκευή).

2: Έκθεση (αν)ίδεων στη Γ' Λυκείου

Αποκαλυπτικά, δυσάρεστα για τον εξεταστικό μηχανισμό του Λυκείου, είναι τα αποτελέσματα έρευνας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, που δόθηκε πρόσφατα στη δημοσιότητα, με θέμα την αξιολόγηση της Έκθεσης στις Γενικές Εξετάσεις. Η πολύ ενδιαφέρουσα μελέτη, που έγινε για πρώτη φορά, επί των κειμένων της Έκθεσης στις Γενικές Εξετάσεις ανέδειξε ότι οι υποψήφιοι προβάλλουν, συνειδητά ή ασυνείδητα, ιδέες και αξίες, όχι επειδή πιστεύουν σε αυτές, αλλά επειδή γίνονται αποδεκτές και επιβραβεύονται από το σύνολο των βαθμολογητών.

Ολυμπία Λιάτσου «Έκθεση (αν)ίδεων στη Γ' Λυκείου», εφημερίδα Ελευθεροτυπία.

3. UNESCO: Η κλιματική αλλαγή απειλεί μεσογειακά μνημεία

Νέα επιστημονική έρευνα δείχνει ότι οι πλημμύρες και η διάβρωση των ακτών που προκαλεί η κλιματική αλλαγή απειλούν μνημεία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς και πολλά τουριστικά αξιοθέατα σε Ιταλία, Κροατία και Ελλάδα. Αυτό αναφέρει έρευνα του Πανεπιστημίου του Κιέλου που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό Nature Communications και επικεφαλής της οποίας είναι ο Έλληνας καθηγητής Νάσος Βαφείδης, σύμφωνα με τη DW. Από τα συνολικά 49 ιστορικά μνημεία που μπήκαν στο μικροσκόπιο των ερευνητών και τα οποία βρίσκονται σε παραθαλάσσιες περιοχές με χαμηλό υψόμετρο, τα 37 απειλούνται από ενδεχόμενη «μεγάλη πλημμύρα», με το σχετικό ρίσκο να υπολογίζεται ετησίως στο 1%.

<http://www.kathimerini.gr/991113/article/epikairothta/perivallon/unesco-h-klimatikh-allagh-apeilei-mesogeika-mnhmeia>

4. Διεθνής κατασκοπεία μέσω κινητών τηλεφώνων

Λίγο πριν το Mate 20 της Huawei, το πρώτο smartphone που θα χρησιμοποιεί τον επεξεργαστή Kirin 980 της ίδιας εταιρείας, κάνει την εμφάνισή του στην αγορά, ένα άρθρο του Bloomberg Businessweek με τίτλο «The Big Hack: How China Used a Tiny Chip to Infiltrate U.S. Companies», αναλύει λεπτομερώς ένα θέμα που εξελίσσεται σε έναν από τους μεγαλύτερους φόβους για την κυβέρνηση των ΗΠΑ και άλλων κρατών. Ένα μήνα πριν, η κυβέρνηση της Αυστραλίας απαγόρευσε στη Huawei να συμμετέχει ως προμηθευτής στην υλοποίηση του 5G δικτύου της χώρας, θεωρώντας ότι τα συστήματα της εταιρείας θα ήταν πιθανό να αποτελούν απειλή για την κρατική ασφάλεια.

Σύμφωνα με το άρθρο του Bloomberg, περισσότερες από 30 εταιρείες των ΗΠΑ, μεταξύ των οποίων οι Amazon και Apple, βρέθηκαν στο στόχαστρο της υπηρεσιών κατασκοπείας της Κίνας, μέσω ενός ολοκληρωμένου, το οποίο είχε μέγεθος λίγο μεγαλύτερο από ένα κόκκο ρυζιού και ήταν ενσωματωμένο σε motherboards, υπολογιστών, χωρίς όμως να αναφέρεται ως στοιχείο του αρχικού τους σχεδιασμού. Οι servers που ενσωμάτωναν το ολοκληρωμένο παράγονταν για λογαριασμό της Elemental, πελάτες της οποίας μεταξύ άλλων ήταν το Υπουργείο Άμυνας των ΗΠΑ, η CIA και το πολεμικό ναυτικό των ΗΠΑ, σε εργοστάσια της Κίνας, όπου σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας έγινε και η προσθήκη του ολοκληρωμένου.

Στα εργοστάσια της Κίνας παράγονται σύμφωνα με εκτιμήσεις, περισσότερο από το 75% των φορητών συσκευών και το 90% των PC που διατίθενται στην παγκόσμια αγορά. Το περιστατικό της Element δε συνεπάγεται ότι δισεκατομμύρια συσκευές είναι παγιδευμένες με κάποιο τρόπο, αλλά αυξάνει τις πιθανότητες μιας υπόθεσης ότι θα μπορούσαν να είναι.

<http://www.kathimerini.gr/991100/article/tecnologia/thlefwnia/die8nhs-kataskopeia-mesw-kinhtwn-thlefwnwn>